

Svakako je tačno da brojni neregulirani problemi položaja i uslova u kojima egzistiraju naši časopisi utiču na kvalitet, tempo i pravac razvoja i idejno-političke sadržaje, rečju — na celokupni izgled i život naše periodike. Otuda je i Savez komunista, živo zainteresovan za njihovo pravovremeno, principijelno i praktično rešavanje. Međutim, ovom prilikom o toj vrsti pitanja ne bih govorio, jer neadekvatan i pasivan odnos društva prema njima nije u prvom redu rezultat odustajanja od višegodišnje stanje, nego opšte nekonstitusivnosti i neefikasnosti naše kulturne politike, koja se ovde samo posebno drastično ispoljava.

Govorio bih o onome što mora da bude predmet kontinuirane, sistematske i osmišljene pažnje rukovodstva Saveza komunista, a pre svega — smisao aktivnosti komunista koji u časopisima rade ili sa njima tesno sarađuju. A to je: kako časopisi reaguju i utiču na idejno-političke tokove našeg društvenog i intelektualnog života, kako se u tim kretanjima analiziraju odnosi — kako se prema njima određuju, šta sami zastupaju, koja pitanja i sa kojih pozicija pokreću, čemu se protivstavljaju itd. Hteo bih pri tome da naglasim da misli koje slede predstavljaju rezime mog ličnog iskustva iz višegodišnjeg uređivanja jednog beogradskog časopisa, a delom i rezime analiza i diskusija koje je prvih meseci 1966. godine ostvarila veća grupa beogradskih intelektualaca — komunista, na intelektualnu odgovornost komisije Centralnog komiteta SK Srbije, a koje — s obzirom na tok političkih zbivanja — nisu do sada došla na red za javno razmatranje.

1. SLOŽENOST SADAŠNJIH IDEJNIH KRETANJA, POLOŽAJ ČASOPISA U NJIMA I SAVEZ KOMUNISTA

U složenim idejnim strujanjima, koja karakterišu jugoslovensku društvenu stvarnost i napor društvene misli da odrazi, objasni i kritički osvetljava našu samopopravnu demokratsku praksu i našu savremenost uopšte, časopisi izrastaju u značajne činioc borbe mišljenja i važne aktere našeg idejno-političkog života. Na jednoj strani, oni postaju izraz onih različitih tendencija, koje društveni život, po unutrašnjoj logici sopstvenog razvoja, skoro zakonomerno rada i podstiče, a na drugoj — oni tim tendencijama daju karakter i snagu javne reči, odnosno ne retko postaju i spontani ili opredeljeni zagovornici neke od tih struja.

Složenost sadašnje idejne situacije gleda se, između ostalog, i u tome što sada i javna borba mišljenja ne predstavlja samo borbu ideja kojima je osnova političko-idejna platforma jedinstvena, socijalistička u samopopravnom smislu te reči, nego ona sve cesce prerasta u oštri sukob različitih idejno-političkih potki, bez obzira što se sve one manje-više pokušavaju da predstavljaju uvek kao razumite interpretacije unutar osnovne politike Saveza komunista Jugoslavije. Ovo redakcije časopisa — osobito one koje se bave društveno-ekonomskim problemima, umetnošću, kulturom, filozofijom i naukom o društvu, na koje se ovaj napom, pre svega, i odnosi — stavlja u veoma delikatnu poziciju, a komuniste u njima pred vrlo odgovorne zadatke. Ako u ovoj osetljivoj oblasti idejnog života Savez komunista želi i praktično da prevlada metode aposteriornog reagovanja i praksu „gašenja požara“, metode i praksu od intervencije, najčešće internih, pa otud i nedovoljno efikasnih, koje po pravilu bivaju povod najrazličitijim birokratskim i drugim čaršijskim famama, potrebno je — u stalnim kontaktima sa redakcijama i njihovim stalnim saradnicima — pravovremeno izanalizirati određene odgovore na sve one dileme i teškoće sa kojima se susrećemo. To je, najverovatnije, i pravi put ako hoćemo da se one naporima unutrašnjih snaga u redakcijama brže prevlada.

Još uvek se dovoljno nema na umu činjenica da i konzervativne idejno-političke tendencije koje rada i podstiče praksa pritisakuju vrlo zlostojkopravo redakcije časopisa sa pretenzijom na ravnopravni tretman ili u ime demokratskog prava da se ispolje. Ovome treba dodati još i to da veoma često sve ove tendencije — od etatističko-centralističkih, preko ekstremno-liberalističkih do onih koje sada sitni svakodnevni pragmatizam bivaju zaodene u ruho ozbiljnih teorijskih razmatranja, da se zariču u iste one vrednosti koje i Savez komunista smatra za osnovne, da ne tako retko sa stanovništa pojavnog izgledaju vrlo ubedljivo, pa da nije ni najkvalifikovanijim redakcijama uvek lako i jednostavno otkriti šta je stvarna suština pojedinih stanovništa; a da i ne govorimo o tome da ne malo urednika živi u središtu svih onih tokova koji uslovljavaju tendencije o kojima je reč, da dnevno kontaktiraju sa njihovim zagovornicima, pa da, prirodno, ni sama nisu u odnosu na sve to posve imuni, a često se u bitnim pitanjima ili u celini nekad od njih i sasvim solidarišu sa idejno neprihvatljivim stanovništima.

Razume se, Savez komunista, ustalošom, i ne bi smelo da od nervoze smeta ispoljavanje pojedinačnih neprihvatljivih mišljenja, jer sve više realizovani princip borbe mišljenja podrazumeva i različitost mišljenja, a u samolikoj skali mišljenja nužno se povremeno rađaju i ona koja su ne samo tekućoj politici, nego i platformi Saveza komunista idejno tuđa ili politički štetna. Ono protiv čega kao komunisti treba da se borimo jeste prvo, da časopisi svesno ili usled nedovoljne budnosti re-

funkcija časopisa danas



publicistika i savez komunista danas

16-1033351

žika berisavljević

dakcija prerastaju u busije rezervisane pretežno ili samo za takva mišljenja, samo za jednu tendenciju; i drugo, da su indolentni prema takvim pojedinačnim mišljenjima, pa ne smatraju za potrebno da organizuju kvalifikovanu i pravovremenu polemiku sa njima. A ovo bi tim više bila obaveza redakcija što se zna da u našem intelektualnom životu još uvek teško i retko spontano dolazi do polemike, ako se izuzmu povremene jalove lične raspre i neprincipijelni obračuni.

Ono što je oštriji problem u praksi redakcija, ono iz čega se rađaju kolebanja i povremeni propusti, jeste pitanje kako — s obzirom na brojne razlike u interpretaciji fundamentalnih vrednosti društvenog sistema ili osnovnih kategorija marksizma — zasnovati pouzdane kriterije za promenu mere do koje je divergencija stanovništa i politički i idejno plodotvorna i celishodna. Isticanje ovoga problema ne treba shvatiti kao nagoveštaj ili zahtev da neki visokovlašteni autoriteti povremeno donose propise o tome šta je u pojedinim periodima poslednja granica idejno-političke tolerancije, jer je jasno da bi takvi zahtevi značili birokratski anahronizam i krupni korak nazad u odnosu na temeljne programske principe Saveza komunista o slobodi umetničkog i naučnog stvaralaštva i o ravnopravnoj demokratskoj borbi mišljenja, kao i o stvaralačkoj ulozi svakog člana Saveza komunista u borbi za realizaciju osnovne politike Saveza komunista.

Treba reći, takođe, da i urednike časopisa i širu javnost zbunjuje praksa da se redakcijama, zbog publikovanih priloga određenih pojedinaca, ne retko upućuje oštri forumski prigovori i ime programa i politike Saveza komunista Jugoslavije, u da se istovremeno takvi prigovori ne stave i autorima takvih priloga kao članovima Saveza komunista i da se o njima zajednički ne raspravlja. Ispada tada da je za Savez komunista daleko važnije da se neko idejno defektno mišljenje ne ispolji javno, nego to što je ono javno iskazani stav člana Saveza komunista, među kojima često ima i ljudi koji ta ista mišljenja zastupaju u svojoj pedagoškoj i drugoj javnoj aktivnosti. Ukazivanje na ovaj razkorak u reagovanju rukovodstva Saveza komunista ne bi trebalo tumačiti kao zahtev za umanjanjem odgovornosti redakcija, jer je jasno da za njihovu odluku i propuste ne može odgovarati drugi. To ukazivanje se tiče konsekvencnosti idejne akcije Saveza komunista: ako već jedno publikovano mišljenje zasluži političko reagovanje, a iz određenih razloga ono ne želi da se učini javno, onda u tome treba ići do kraja, a to znači — mora da istovremeno organizuje razgovor sa komunistima iz redakcije koja je to mišljenje objavila, kao i sa samim autorom takođe o tome valja razgovarati. Potreba ovakve intervencije, koja ne treba da bude „riba-

nje“, nego — po pravilu — drugarska rasprava radi objašnjenja, jasno, treba dobro proceniti, ali — onda kada se neko rukovodstvo za nju opredeli ne treba stati na pola puta ili suditi po dva kriterija.

Izazumivo je da časopisi, ako žele da budu živi i sumulativni činioci kulturnog, idejnog i društvenog života (a jedino oni koji su tako orijentisani imaju širu publiku i veći uticaj), moraju biti i pokretači javnih razgovora o gorućim dilemama prakse, čak i onda kada je Savez komunista samopravna praksa za te dileme iznašla principijelna politička rešenja, ali ih teško ostvaruje. Mišljenja koja u takvim razgovorima ne retko bivaju iskazana idejno-politički su sasvim neprihvatljiva, ali — ona u toku razgovora bivaju i osporavana i napadana. Međutim, zbog publikovanja i tim neprihvatljivih mišljenja redakcijama se upućuju ozbiljne kritike kao da je to neprihvatljivo mišljenje sva ostala u diskusiji izrečena obezvređilo, odnosno — kao da se ono može „iskinuti“ iz konteksta cele debate.

Važan krug pitanja ove prirode jeste kako prema konkretnim stavovima koje donose časopisi treba da se odnose zainteresovane organizacije, organi i institucije Saveza komunista. Ovo postaje u onoj meri aktuelnije u kojoj se meri uopšte u ponašanju naše štampe i periodike bude više razvijao osećaj da oni u principu ne mogu obavljati dobro svoju funkciju tribina za ispoljavanje društvene, naučne i kulturne javnosti ukoliko se potpuno identifikuju sa svakom merom tekuće politike i da, ako žele da budu prihvaćeni i uticajni u javnom životu, moraju biti samostalnjiji njegovi akteri. Usled ovoga češće dolazi i do takvih razlika u publikovanim mišljenjima da Savez komunista nužno mora da reaguje. Razume se da o prirodi tih reakcija i, uopšte, o delovanju Saveza komunista u oblasti publicistike, mora da bude dosta prethodnih internih dogovora i konsultacija u rukovodstvu Saveza komunista. Ali, praksa pokazuje da ostanjane na internom ocenjivanju onoga što časopisi donose nije naročito celishodno jer: prvo, omogućuje iskonstruisano, pa i proizvoljno interpretiranje i vrednovanje onoga što se kritikuje; drugo, budući da se internih ocena ubrzo (u nepotpunoj formi, jasno) dokopa čaršija, to pothranjuje širenje svakovrsnih fama oko nekih časopisa, koje su višestruko destruktivne; i — treće — demobilisuje kvalifikovane komuniste da javno reaguju, pa javnost i ne sazna nikada da se tekst koji je imala prilike da pročita idejno-politički u nekim rukovodstvima tako čeni.

Na žalost, za to kvalifikovani politički funkcioneri i istaknuti intelektualci — komunisti koji se sa određenim prilozima u časopisima takođe ne slažu, vrlo nerado hoće to i javno da ispolje. Brojni su uzroci toga uzustajanja: od konformizma pa do toga da ljude koji u ime programa Saveza

Redakcija POLJA zamolila je izvestan broj svojih saradnika da na stranama lista započnu diskusiju O PROBLEMIMA I FUNKCiji ČASOPISA DNAS. U ovom broju objavljujemo tekstove koji su stigli do zaključnja lista. U narednim brojevima objavićemo ostale najavljene priloge i tekstove onih autora koji žele da se uključe u diskusiju.

komunista vrlo principijelno nastupaju javno pojedine grupacije — među kojima i komunisti — rado proglašavaju za diskvalifikatore i birokrate; da mnogima ne ostaje vreme za temeljitiji teorijski rad usled opterećenosti brojnim tekućim obavezama; da se dugo na taj vid društvenog angažovanja gledalo sa pocepljivanjem, itd. Bez prevazišavanja svega ovoga teško da ćemo i ubuduće na ovom polju nešto postići. Razume se, valja takođe nastojati da bude što manje tačivih reakcija, koje javnost prihvata ne kao ravnopravnu kritiku u ime principijelnog idejno-političkog prilaza ili marksističkog stanovništa, nego kao nezgrapnu arbitražnu intervenciju ili nekompletnu i grubu političku ocenu, jer i to demobilisuje principijelno opredeljene da javno politički reaguju.

Govoreći na ili plemenitu Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije, drug Tito je u svom uvodnom izjavanju oštro i tačno ukazao na pojavu konformizma komunista u idejnom životu uopšte. Istovremeno, međutim, on je jako naglasio da nije reč o strazarskoj i cenzurskoj budnosti koja tuđim idejama suprotstavlja birokratski autoritet, bespogovornost i političko diskvalifikatorstvo, nego o stalnoj angažovanosti koja tuđe ideje osujećuje snagom sopstvene idejne platforme, tj. spremnošću u sposobnošću komunista da se ta platforma u svakom konkretnom slučaju primenjuje, mobilisuje, da samu pokreću prave dileme, da svoju supremaciju obezbeđuje što više snagom svoje misaonosti, a ne metodima pritiska i političkog monopola.

Ovo na poseban način važi za tako zvanu partijsku publicistiku, koja isuviše sporo preovlađava svoju defanzivnu poziciju, a ponekad je sklonia da, bez pravih razloga, s visine svoga oficijelnog autoriteta, stavove pojedinaca više politički kvalifikuje, nego što o njima kritički, ali i produbljeno i ubedljivo rasuđuje. Osim toga, redakcijama časopisa koji povremeno izazivaju polemike reakcije političke prirode najviše bi pomogli ukoliko bi se takve reakcije objavljivale baš na stranicama tih časopisa; jer ako za to rezervišemo samo tribine koji su organi Saveza komunista, stvara se utisak dosta stroge podela naše publicistike na „partijsku“ i ostalu, neku (a u svesti pojedinaca i nečiju) drugu. Razume se da partijska publicistika mora da se to većoj meri donosi priloge sa politički i idejno čistim pozicijama, i da je u tom pogledu obaveznija nego drugi listovi i časopisi. Ali — to ne znači da njeno diferenciranje treba tako tumačiti kao da ona ima monopol na nepogrešivost.

2. ČASOPISI KAO TRIBINE I KAO GLASILA GRUPE

Praksa je, očevdno, nametnula i načelno pitanje o tome kakvu koncepciju časopisa u određenim područjima duhovne aktivnosti Savez komunista treba da podržava: onu prema kojoj časopis treba da predstavlja izraz srodnih orijentacija ili konstituisanih grupacija (po teorijsko-idejnom stavu; po estetičkom opredeljenju; po ličnim ili kreativnim afinitetima, itd.) ili pak onu koja se zalaže za to da časopisi budu znalčki uređivane tribine pojednako otvorene za sva mišljenja (naravno — sem nesocijalističkih) i borbu među njima. U oba slučaja se postavlja pitanje kriterija za odgovornost redakcija u odnosu na ono što publikuje, jer je jasno da se radi o dva prilaza, pa da se i ti kriterijumi moraju razlikovati. U praksi redakcija postoje znatne razlike u odnosu na ove neke redakcije publikuju samo one stavove sa kojima se i one u pretežnoj meri slažu, dok druge izričito naglašavaju da se po pravilu ne identifikuju sa stanovništem autora, ali ga objavljuju zbog aktuelnosti, solidne obrade, originalne teme, itd. Takođe, od odgovora na ovo pitanje zavisi i odgovor na pitanje da li se u pogledu kadrovskog sastava redakcija treba zalagati za redakcijske timove istomišljenika ili za heterogeniju njihove strukture.

Diskusije koje smo do sada obavili pokazuju da u izanaliziraju odgovora na ove dileme, između ostalog, treba imati u vidu i ovih nekoliko momenata. Prvo, da se pitanje iz razumljivih razloga ne postavlja alternativno ako se radi o opšte društvenim časopisima, onim za društvena i politička pitanja, koji moraju — po svom karakteru — biti tribina za sve tendencije, socijalističke po osnovnom stavu, a ne samo za jednu od njih. Redakcije takvih

(NASTAVAK NA 4. STRANI)

I
Danas sam ponovo odlutala putem do one šume. U njoj je sada sve drukčije. Žute boje su se pretakale niz zrake i protakale sav vidik. Ulazeći duboko među stabla tonula sam po mrtvom lišću. Mislim da sam dugo hodala. Omamljena mekom prostirkom legoh ispod jednog stabla. Miris koji se u grudvama dizao iz zemlje i raspao u zraku podsećao me na našu poslednju šetnju.

Što sam duže ležala sve veća nemoć me je obuzimala i taj miris se uvlaćio u odecu i prodirao kroz kožu.

Sve je bilo tiho. Bila sam uvučena u sebe u tom miru. Bez pokreta. Dok se šuma kao avet njihala nada mnom.

II
Živela sam isto kao što bih živela u neko drugo vreme u ovom uskom prostoru ili u isto ovo vreme u nekom drugom dalekom gradu.

Vlaga iz nizine se uspinjala i dopirala gore do moga prozora. Obilovala me i prelivala se u sobu. Prodirala je kroz mene, kroz moje razređeno tkivo, kroz lice sad već prozirno i nestvarno od dugih čekanja. Vlaga se ulivala u prostoriju šumno i primetno. Čula sam je kako tajanstveno šapće došla sa reke, doplovlila kroz grad tajnim kanalima nevidljivim ili možda i nepostojećim.

Bio je to sumrak blede prostrt, u čiju se sivu zamućenu skramu ucrtavao grad vidljiv, na dohvataj pokreta. Ali moje ruke behu ukočene i stegnute jedna uz drugu. Kao da očekivahu da ih neko prihvati i povede kroz tu vlagu, kroz tu prirodu koja je kao živi zid krila daleki ustalasti prostor i jedno bleštavo i svetlo mesto željno i nedostižno.

III
Bio je to dan koji je gusto padao po mom licu, koji je zgusnuto nataložen počivao na mom nemoćnom telu. Dan koji sam očekivala i u koji nisam mogla da podem. Nepomično sam ostajala da bih tu na ivici, na povratku u sebe, iznenada novu i nepoznatu.

IV
Bila sam to ja, sjedinjena sa stenama, tu na suncu, kao ispijena školjka, kao sasušena alga pobeležila u nanosu vode. Ležah nepomično kao krkljušt, mala i providna, preplavljena suncem u lakom gibanju zraka.

Ja, sasvim izvijena poput senke, i svojena u čudnom kolutu u sebe. U podne, na pregrejanoj obali, ronila sam u vrelinu koja je tanjila moje udove, razvlačila ih kao meke biljke, uvlaćila se u pore.

Kao životinja prostrta pod mnom, more je upijalo moje telo, otvarajući se iznenada zahuktalo i divlje — pomahnitelo kraj mene.

Dan je trajao na mom telu, dan sasušen, sasvim krt i lomljiv. Nemoćan za pokret, silno mi izjednačen sa algama izbačenim iz dubina, odbačenim iz te crne utrobe, sada sasušenim i iskidanim, vrelim usnama vode na meni, dok sam polako uvlaćila svoje lice, tražeći spas svojoj lomljivosti, u njihovoj izlumljenosti.

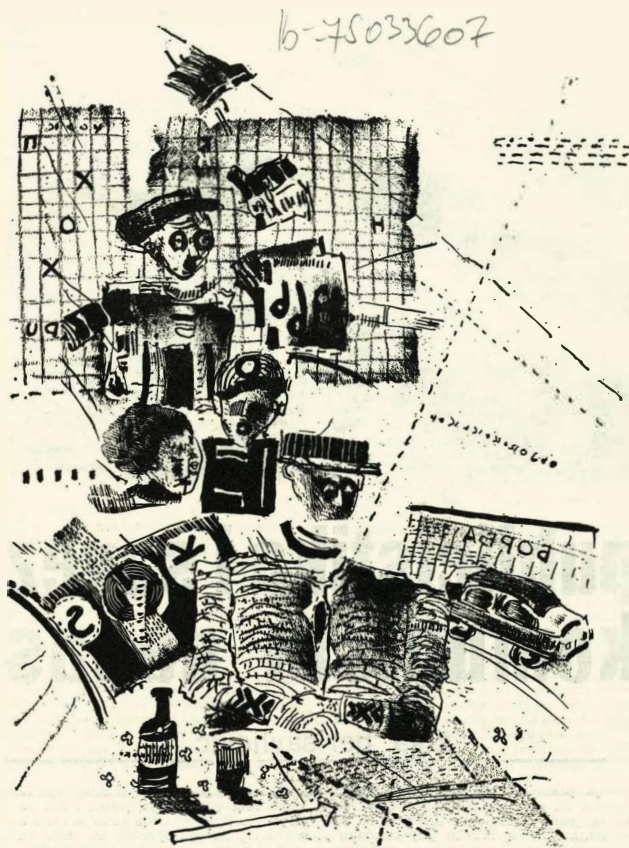
Na obali je bilo moje telo, ta uzaludna da prodrem do sebe same. Ali u moje oči se ne primace ništa sem nagog tela izgubljenog među stenama, tela na površini vode. spaljenog u mom oku.

Tamo na horizontu crne mrlje se rasipahu i kao truli vodeni cvetovi izranjahu iz mora vukući za sobom slapove slane vode, dizahu se u nebo koje se pod teretom svetla stropštavalo, koje je padalo raspadajući se po mom telu, po mojim nagim udovima, stežući me kao sivi oklop prikovan za stene.

SOBA

DESET LIRSKIH ZAPISA

vera blagojević



Mogla sam da gledam samo u taj beskrak, da tonem u njega, a to nebo, samo ono usmereno na mene svom svojom težinom, samo ono je moglo da me saviđa i drži privijenu uz tu pustu obalu.

V
A kada otvorih oči videh da to više nije bio kamen. To nije bila bela gruda. To bi tvoja ruka na koju glavu naslanjah. I suze počeo padati po njoj i ostavljati tragove usećene u betnu kožu.

Ali ruka se naglo pomeri, počeo nestajati iz mojih očiju, razdvajati vazduh i otkrivati se u bezdan ispod mene. I ja požalih što to ne bi kamen, onaj kamen iz sna da poverujem kako su nam tela uz njega prislala.

VI
Prilazim gradu iz čije utrobe izbija gorostasno šibljak sa vrhovima oštro uprtim ka

visini. Kao neman zauzimaju prostor rascvetali bokori i njihovu žarku odsjaj pali oči. Prilazim gradu opasanim tom razbukalom vatrom i njena moć lako savladava moju vid. Spuštam pogled ka reci u čije vode bespomoćno uranjam sen tog sjaja.

Kao koplja uprta u moja prsa dvoreći liju užasno zeleno svetlo, obiljavu me i ja goreći ne mogu da pridem tom gradu. Uzalud čekam da prođe ova noć.

Dugo ukopano stojim na mostu zaustavljena tom nepoznatom vatrom i gledam svoje telo kako nemoćno tone u sjaj vode.

VII
Bio je to zid pun zelenih mokrih naslaga koje su se taložile po njegovim ivicama. U daljini, jedno telo opušteno kraj njega, vuklo me tankim nevidljivim nitima kroz poluramak. Išla sam duž zida sporo tonući u meki prostor kamenom zasvođen, upi-

jajući njegovu gustu vlagu. Telo se iznenada gubilo obvijeno neprozirnom maglom i na mahove iznova pojavljivalo kao bleđa sve udaljenija sen. Tražeći ga širom rasi klopjenih očiju činilo mi se da sam dostizala do njega, a ono je nestajalo dok sam pipajući duž oštrih ivica, stežući svojim rukama, nailazila na hladni prazni prostor ispred sebe. Propadala sam kroz taj kamen sve dublje. I obrušavala se u njega niz hladne strme svodove svakim svojim novim korakom.

Bio je to zid sa tragovima mojih danova, sa slikom nečije ružičaste krvi. Zнала sam da tog tela više nema, da ga i nije bilo kraj zida. Samo senka mojih očiju, ta tamna senka, prodiraše kroz mrak.

VIII
U mom snu nije bilo prisutno more. Pokušavala sam da mu primaknem zgrčeno telo. Uzalud. Odupiralo se u svojoj silni ro-neći i otiskujući se duboko ispod mene.

IX
Ali ja sam znala da je to bilo vreme koje je kizilo i nesebično padalo po nama. Nagomilavalo se na naša obnažena koracanja od jednog do drugog zida naših tela. Mi nismo znali da se ustremimo na vreme. Dani su nepovezani i isečeno išli krivudavom linijom za nama. Dani zapleteni u nas kao i mi jedno u drugo. Više nismo mogli da se zaustavimo i neprimetno smo se otiskivali niz svako sledeće jutro, ne primećujući da je ono novo. Sve se obnavljalo u nemogućoj želji da ne prestane. Da se ne solomi u svojoj blagor khrkosti.

Strahovah noću da ću svojom hladnom rukom naći na prazninu izvan svoga tela ili da ću napipati ponor u sebi samoj i sunovratiti se u njega. Da ću iznenada naći svoje ukočeno lice sa tragom samoće.

Ali tu je bilo još jedno telo. Ono je disalo. Mogla sam da ga slušam. Da ga čujem i da mu pridem i u snu. Ono je pomeralo vazduh u lakim slojevima između nas. Ono je unosilo nemir u mene.

Strahovala sam da taj uskovitlani vazduh ne poremeti naš mir, ne ozledi moje telo, da taj zrak isečen među nama ne ostavi ožiljak na mom licu dok slušam to telo kako diše.

Svoje časove samoće, momente kada sam se uvlaćila svo u sebe, izjednačavala sam sa trenom kada se padajući u snu podvlaćim svoje dublje pod to prisutno telo, pokušavajući da odagnam svoj strah.

X
Bilo je to veće koje je plinulo po meni, koje se iskričavo rasipalo poput talasa. Bilo je to veće koje je u mlazovima ulazilo u mene. Primah ga bez uzdaha, bez straha ili krika. Ili je ono mene primalo. Uvlaćilo u svoje hladno razmaknuto telo. Tek ne znam. Bejah sjedinjena sa njim u toj gluhosti koja me je okružavala. Bejah ispijena u toj večeri ikako u meni beše užasno i zgrčeno kao ukroćena zver. To čilo se u svom i mom iznenadnom bolu. Prihvatila sam ga i ne slućeti da je već obuhvaćeno celim mojim bićem.

To veće, ta meka vlaga, izvirala je iz vazduha i otiskujući se padala; i ja kao da sam slepljena s njom padala po sebi samoj. Sva iskomadana i iskidana htehdoh da se stegnem i da prikupim svoje telo. Ali uzalud. Taj krik uzleteo je iz mene nenadano oplođen negde u dnu mojih udova. Širio se duboko, prodirući, raznoseći i stežući naimenitično masu biće, skupljajući ga u grudvama moje sasvim privijenu i uvućenu u sebe.

Tornjevi ispeti u nebo i zvonjawa pokušavali su svojim prodiranjem u visinu da rasnu i mene. Da me raznesu. Zvona uzneždjena ispod mojih udova uzdizala su mene. Odnosila. Bilo je to veće u koje sam tonula.

PUBLICISTIKA I SAVEZ KOMUNISTA DANAS

(NASTAVAK SA 3. STRANE)

časopisa treba da budu heterogene po profesionalnom profilu svojih urednika, ali — ne i u elementarnom ideološkom smislu. Drugo — ako se radi o časopisima iz oblasti kulture i umetnosti, onda se za opštije časopise, časopise — tribine, moramo založiti u onim oblastima gde nema uslova za postojanje više časopisa, iako ima više tendencija, jer bi bilo kulturno-politički neceleshodno u takvim slučajevima omogućiti da samo pripadnici jedne tendencije imaju svoj časopis. Otuđ u redakcijama ovakvih časopisa treba da budu zastupljeni predstavnici svih značajnih strujanja koja u jednoj oblasti stvaralaštva postoje i vrede.

Tamo, pak, gde postoji više časopisa, odnosno — gde kulturno-politički razlozi pokazuju da treba da ih postoji više, može da bude sasvim dobro da se oni međusobno diferenciraju po stvaralačkim afinitetima i opredeljenjima, jer je to i prirodno, i postdicijno (sa tog stanovišta, naša situacija na području književne periodike zahteva posebnu analizu, u imamo nekoliko časopisa između čijih fizionomija nema primetne razlike, koji su nastali na temelju ranijih prevaziđenih deoba u našoj literaturi). U odnosu na ovakve časopise, izdiferencirane po afinitetima, progresivna javnost i Savez komunista u dva slučaja

treba da nastupaju kritički: ako bi ta diferencijacija predstavljala paravan za ideološko-političke diferencijacije neosocijalističkog karaktera; ili — ako časopis zapadne u takve koterijaške neprincipijelnosti da počne da šteti razvoju oblasti kojom se bavi, odnosima komunista koji tu rade, opšte-kulturnoj atmosferi, oficijelnih rasprava i tome slično.

3. O RADU REDAKCIJA

Sledeću grupu problema u odnosu Saveza komunista i časopisa čine neka shvatanja koja se povremeno ispoljavaju u radu redakcija. Pre svega, to su oni stavovi koji se tiču političkih aspekata uređivanja časopisa. Prema nekim, na primer, nema smisla ulaziti u bilo kakvu idejno-političku i drugu procenu stavova autora pojedinih priloga, jer redakcija ima zadatak da tekstone pribavlja i priređuje za publikovanje, a vrednovanje stanovišta je isključivo stvar javne borbe mišljenja. Srod na ovin su i ona mišljenja prema kojima glavni urednici odgovaraju za političku stranu uređivanja, a ostali članovi redakcije za stručnu procenu tekstova. Najzad, ima ponekad otpora i prema opravdanim političkim reakcijama na pisanje časopisa, pa se svako javno ispoljena kritika pojedinih napisa sa idejno političkog stanovišta bez razmišljanja kvalifikuje kao bi-

rokratski atak na slobodu stvaralaštva, kao oblik dogmatskog pritiska na naučno mišljenje, kao nekompetentan sud o pitanjima koja ne mogu po svojoj prirodi biti vrednovana drugim do estetičkim ili naučnim kriterijumima, itd.

Cesto se pravo časopisa za samostalnjiji i javni angažman shvata kao neophodnost stalnog divergiranj od tekuće politike, bez obzira kakva je ona. Veštački se onda vrednuje stepen angažovanosti i borbrenosti časopisa ne prema tome šta zaista zastupa u njemu sadržani priloz, nego — koliko odstupaju od „zvaničnog“ politike. Čak i neki komunisti rado dele politiku i ideologiju na „zvaničnu“, pod kojom podrazumevaju forunske stavove i na „revolucionarno-slobodarsku“, koju ispoveda „uvek progresivna“, „prava“, „ne konformistička“ itd. inteligencija.

Ovde, dalje, spadaju pojave povremenih otpora na grupaske pokušaje uzurpiranja pojedinih časopisa za sopstvena glasila, konformizam u odnosu na pojedine tendencije u našem idejnom životu i neukusno protažiranje stanovišta svojih istomišljenika, bez ikakve odgovornosti i bez obzira na nivo priloga u kojima su ta stanovišta sadržana. Sve ovo paralise istinsku borbu mišljenja, jer se prema mišljenjima saradnika određuje ili navijački afirmativno ili zagriženo negativno. A to dovodi i do začarivanja redakcija u uzak krug

saradnika, što onemogućava prirodnu i poštenju afirmaciju mladih autora koji ne pristaju na razne koncesije, itd. Otud Savez komunista ovome treba odlučno da se suprotstavlja, pre svega, sasvim određenim zalaganjem za izgradnju i poštovanje elementarnih kulturno-etičkih normi javnog publicističkog angažovanja.

Sem toga, u stilu rada redakcije naših časopisa treba promentiti mnoga obeležja: sada ne mali broj časopisa uređuju, kako se to alikovitno kaže, „poštanski sandučići“, a ne redakcija. Nema dovoljno planiranja brojeva, nema pedagoškog rada sa mladim saradnicima, mnogi časopisi nisu i inicijatori i stecišta intelektualnih diskusija, nego postoje samo između korica. Nema katkad ni najneophodnije borbe za kvalitet: objavljuje se skoro sve što stigne, bez obzira na neoriginalnost, kvazi-ucenost i improvizatorstvo. I redakcije, a i Savez komunista ne retko kao idejno pitanje veoma uzduju neko ekstremno mišljenje, i to ne mora da bude bez razloga, niti je negativno; ali ne valja što smo i kulturno, i politički prilično ravnodušni prema pojavi sivog mediokritetskog mudrovanja na stranicama naše periodike, a što to i redakcije, ni Savez komunista još uvek ne smatraju krupnim idejnim problemima našeg duhovnog života.

žika BERISAVLJEVIĆ